

QUEIXA AL SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA

La manca d'una via accessible per acreditar el coneixement de català de les persones amb discapacitat intel·lectual

Des de LADD, entitat que defensa els drets de les persones amb discapacitat intel·lectual i de les seves famílies, volem posar en coneixement del Síndic de Greuges una situació que considerem discriminatòria i que pot dificultar de manera directa l'accés de moltes persones amb discapacitat intel·lectual a la formació, a l'ocupació i a la funció pública.

Ens referim a les dificultats que tenen les persones amb discapacitat intel·lectual que no han obtingut el títol de graduat en ESO (o que no disposen d'una titulació anterior que permeti acreditar per equivalència el nivell de català) per obtenir un certificat oficial de coneixement de la llengua catalana.

1. Una prova que no està adaptada a les necessitats de les persones amb discapacitat intel·lectual

Hi ha persones amb discapacitat intel·lectual que, malgrat haver estat escolaritzades a Catalunya (per tant, en català), poder comunicar-se en català, parlar-lo habitualment i, en molts casos, llegir-lo i escriure'l, no poden superar les proves oficials de català perquè aquestes proves no estan adaptades a les seves necessitats cognitives.

El problema és que els continguts, els textos, les instruccions, el nivell de comprensió i la manera com estan plantejades les proves poden tenir una complexitat cognitiva que aquestes persones no poden processar o comprendre, encara que tinguin un coneixement funcional de la llengua catalana.

Una persona pot ser perfectament capaç de mantenir una conversa en català, comprendre instruccions quotidianes i escriure un text senzill, però quedar exclosa d'una prova perquè el text que ha de comprendre, les preguntes que ha d'interpretar o les tasques que ha

de resoldre tenen una complexitat molt superior a les seves capacitats.

En aquests casos, la prova deixa de mesurar únicament el coneixement de català i acaba mesurant també capacitats d'abstracció, processament de la informació i resolució de tasques que poden estar afectades per la discapacitat intel·lectual.

Per tant, una prova estàndard no garanteix necessàriament una avaluació real del coneixement lingüístic d'aquestes persones.

2. No existeix cap alternativa accessible

El problema s'agreuja perquè aquestes persones tampoc no disposen, en la pràctica, d'una via alternativa adaptada que els permeti acreditar oficialment aquest coneixement.

Les escoles de persones adultes i altres recursos de formació lingüística poden oferir cursos de català, però això no resol el problema quan la persona necessita una acreditació oficial per accedir a una determinada formació, a un lloc de treball o a un procés selectiu.

3. Una situació que també afecta l'alumnat que ha cursat PFI o IFE

Hi ha, a més, una situació específica que considerem necessari posar sobre la taula.

Alguns alumnes amb discapacitat intel·lectual que no han obtingut el graduat en ESO segueixen itineraris específics de formació professional, com els Programes de Formació i Inserció (PFI) o els Itineraris Formatius Específics (IFE). En alguns casos, justament per accedir a aquests itineraris van haver de renunciar a la titulació de l'ESO!

Tanmateix, quan finalitzen aquests itineraris, aquests estudis no apareixen reconeguts en el sistema d'equivalències de nivells de català de la mateixa manera que altres estudis reglats.

A la pràctica, aquests joves poden trobar-se després amb una barrera que altres alumnes que han seguit altres itineraris formatius no tenen.

També ho és en l'àmbit de l'Administració pública, on el coneixement de català és un requisit d'accés.

Com a mostra: <https://media-edg.barcelona.cat/wp-content/uploads/2026/05/13125254/2150102-aprovacio-bases.pdf>

Fins i tot quan una convocatòria incorpora mesures d'adaptació per a persones amb discapacitat intel·lectual, aquestes persones poden trobar-se amb la barrera prèvia de no disposar del certificat de català requerit.

4. Marc jurídic: igualtat, accessibilitat i ajustos raonables

Aquesta situació s'ha d'analitzar d'acord amb la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, ratificada per l'Estat espanyol i, per tant, d'obligat compliment.

La Convenció estableix, en el seu article 5, el principi d'igualtat i no-discriminació i obliga els Estats a adoptar les mesures necessàries per garantir que les persones amb discapacitat puguin gaudir dels seus drets en igualtat de condicions amb les altres persones.

Aquesta igualtat no pot entendre's únicament com l'aplicació de les mateixes normes i procediments a tothom.

Quan una persona amb discapacitat necessita una adaptació per poder exercir un dret en igualtat de condicions, l'article 5 de la Convenció estableix l'obligació de proporcionar els ajustos raonables que siguin necessaris.

Aquesta obligació és especialment rellevant en el cas que ens ocupa.

Una prova de català concebuda de manera estàndard pot ser formalment igual per a totes les persones, però pot generar una barrera específica per a una persona amb discapacitat intel·lectual si

els textos, les instruccions, la complexitat dels continguts o la manera de plantejar les tasques no són accessibles cognitivament.

En aquest cas, proporcionar una prova adaptada no suposa concedir un avantatge a la persona amb discapacitat, sinó adoptar l'ajust necessari perquè pugui demostrar el seu coneixement de la llengua en igualtat de condicions.

L'article 9 de la Convenció estableix, al seu torn, l'obligació de garantir l'accessibilitat i d'identificar i eliminar les barreres que impedeixen la participació plena i efectiva de les persones amb discapacitat. Aquesta obligació inclou l'accés a la informació i a les comunicacions.

Aquesta accessibilitat s'ha d'entendre també en termes d'accessibilitat cognitiva.

Una informació o una prova pot ser formalment accessible perquè està escrita i és visualment llegible, però continuar sent inaccessible si la persona no pot comprendre adequadament les instruccions, els textos o les tasques que se li plantegen.

La legislació estatal que desenvolupa els drets de les persones amb discapacitat reconeix expressament l'accessibilitat cognitiva dins del concepte d'accessibilitat universal i estableix l'obligació de garantir les condicions d'accessibilitat i no-discriminació tenint en compte els diferents tipus i graus de discapacitat.

També reconeix els ajustos raonables com les modificacions i adaptacions necessàries per garantir a les persones amb discapacitat el gaudi o exercici dels drets en igualtat de condicions.

Entre les mesures que poden facilitar l'accessibilitat es troben recursos com la lectura fàcil i altres formes d'adaptació de la comunicació.

Per tant, considerem que l'Administració competent no hauria de limitar-se a permetre que les persones amb discapacitat intel·lectual es presentin a la mateixa prova que la resta de ciutadania.

Ha de garantir que existeixi una via d'avaluació accessible que permeti valorar realment el coneixement lingüístic de la persona i que no introdueixi barreres derivades de la seva discapacitat.

5. Igualtat d'oportunitats en l'educació, la formació i l'ocupació

Aquesta qüestió té conseqüències que van molt més enllà de l'obtenció d'un certificat.

El nivell de català pot constituir un requisit necessari per accedir a determinats estudis, llocs de treball o processos de selecció de l'Administració pública.

Per a una persona amb discapacitat intel·lectual, una dificultat d'acreditació lingüística es pot convertir així en una barrera d'accés a l'educació, a la formació professional, a l'ocupació i a la participació en igualtat de condicions en l'àmbit públic.

La situació és especialment contradictòria quan una persona disposa de mesures d'adaptació per participar en un procés formatiu o selectiu per raó de la seva discapacitat però, en canvi, no disposa d'una via accessible per obtenir prèviament una acreditació lingüística que el mateix procés li exigeix.

La Convenció estableix, a més, en el seu article 24, el dret a l'educació sense discriminació i sobre la base de la igualtat d'oportunitats, mentre que l'article 27 reconeix el dret de les persones amb discapacitat a treballar en igualtat de condicions amb les altres persones.

Per això, entenem que l'acreditació lingüística no es pot analitzar de manera aïllada quan el seu resultat condiciona posteriorment l'accés a la formació o a l'ocupació.

6. La necessitat de revisar també el sistema d'equivalències

Considerem que aquesta mateixa perspectiva de drets s'hauria d'aplicar al sistema d'equivalències de nivells de català.

Els PFI i els IFE són itineraris formatius creats precisament per oferir oportunitats educatives i formatives a aquest perfil d'alumnat.

No considerem coherent que els estudis cursats no tinguin el corresponent reconeixement a efectes d'acreditació lingüística, com sí que tenen tots els altres itineraris d'FP.

Per tot això, des de la LADD demanem al Síndic de Greuges que estudiï aquesta situació i que insti les administracions competents a adoptar les mesures necessàries per garantir una acreditació del català accessible i no discriminatòria.

En concret, demanem:

1. Que s'estableixi una via d'acreditació del català accessible per a les persones amb discapacitat intel·lectual

Aquesta via hauria d'incloure l'adaptació de les proves i l'aplicació dels ajustos raonables necessaris.

Les adaptacions haurien de poder incloure, entre altres mesures que es considerin adequades:

- adaptació dels continguts i de la complexitat cognitiva de les tasques;
- instruccions clares i comprensibles;
- aplicació de criteris d'accessibilitat cognitiva;
- ús de lectura fàcil quan sigui necessari;
- adaptació dels textos i de les preguntes;
- adaptació del format i de les condicions de realització de la prova;
- i qualsevol altra mesura que permeti valorar efectivament el coneixement de català sense que les barreres derivades de la discapacitat impedeixin demostrar-lo.

Aquesta adaptació ha de permetre mantenir l'objectiu de la prova — acreditar el coneixement del català— però eliminant les barreres que

impedeixen que una persona amb discapacitat intel·lectual pugui demostrar allò que realment sap fer en català.

2. Que es revisi el sistema d'equivalències de nivells de català i s'hi incorporin els PFI i els IFE

Demanem que el Departament de Política Lingüística i el Departament d'Educació i Formació Professional revisin les equivalències entre estudis reglats i acreditacions de català perquè els Programes de Formació i Inserció (PFI) i els Itineraris Formatius Específics (IFE) hi siguin expressament contemplats, en els termes i amb el nivell que correspongui segons els estudis realitzats i els aprenentatges lingüístics assolits.

3. Que, a les oposicions es tinguin en compte les dificultats que tenen aquestes persones en relació a la titulació de català

Consistentment amb tot l'explicat (i adicional al punt 1 i 2,) si una persona amb discapacitat intel·lectual ha cursat tota la seva escolaritat a Catalunya i pot demostrar que ha assolit el seu nivell adaptat de català (en el marc del seu PI) , això hauria de ser suficient per acreditar-lo de cara a les oposicions. En cas contrari, la mateixa administració et demana allò que no ha fet viable que tinguis.

Cal que els Departaments d'Educació, Treball i Política Lingüística es coordinin en aquest tema.

En definitiva

Des de LADD considerem que el sistema actual deixa aquest grup de persones sense cap via adequada per acreditar oficialment aquest coneixement.

D'una banda, si no han acreditat l'ESO no tenen la titulació corresponent de català (els motius pels que no tenen aquesta titulació queden reflectits en una altra queixa)

Per altra, no poden superar necessàriament una prova estàndard perquè aquesta no està adaptada a les seves necessitats cognitives.

I de l'altra, els itineraris formatius específics que poden haver cursat, com els PFI i els IFE, no tenen cap reconeixement corresponent dins del sistema d'equivalències de català.

El resultat és que una barrera del sistema d'acreditació lingüística pot acabar limitant posteriorment el dret d'aquestes persones a continuar formant-se, accedir a una feina o participar en processos selectius de l'Administració.

Per això, demanem al Síndic de Greuges que investigui aquesta situació i valori si el sistema actual garanteix efectivament els principis d'igualtat, accessibilitat i no-discriminació establerts per la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat i per la normativa aplicable.

Demanem, concretament, que es recomani a les administracions competents:

- establir una via d'acreditació del català accessible per a les persones amb discapacitat intel·lectual, mitjançant les adaptacions i ajustos raonables necessaris; i
- revisar el sistema d'equivalències perquè els PFI i els IFE siguin reconeguts a efectes d'acreditació del nivell de català que correspongui.
- Assegurar que aquesta qüestió no pot perjudicar a les persones amb discapacitat intel·lectual en accessos a formació o treball, sobretot en oposicions públiques. És a dir: que es mira tot el procés de manera transversal.

Entenem que aquestes mesures són necessàries per garantir que el coneixement de català no es converteixi, per a les persones amb discapacitat intel·lectual, en una barrera afegida per accedir a drets i

oportunitats que la resta de ciutadania pot exercir en igualtat de condicions.

Cordialment,

LADD - L'associació en defensa dels drets de les persones amb discapacitat intel·lectual

NIF: G66548173

Contacte: Maite Ruiz | Presidenta | 629 75 28 87 | maiteruiz@ladd.cat

Adjunt: carta d'una mare on explica la seva experiència.

Benvolguts

Us vull explicar el problema que hi ha en els títols i exàmens que serveixen per demostrar que algú sap parlar el català.

La meua filla Marta Esqueu Grau, té una DI reconeguda del 46%. Ara té 26 anys i el seu currículum inclou haver cursat la Primària a l'escola Freta de Calella, dos cursos d'ESO a l'escola Lèxia de Barcelona i un IFE a l'escola Horitzó de Pineda de Mar, tot en català, i per cursar l'IFE era condició que no tingués l'ESO, amb lo qual no tenia cap titulació de català.

L'any passat es va examinar d'unes oposicions a conserge per l'Ajuntament de Mataró i la van examinar del títol A1 amb resultat d'aprobat; però no li van validar, perquè l'examen no era oficial.

La qüestió és que va decidir tornar a examinar-se per obtenir el títol oficial.

Em van dir que posarien una persona per ajudar-la a entendre els anunciats.

Un parell de dies abans, vam rebre una trucada dient que no tenien a ningú per ajudar-la i que seria millor, donada la seva discapacitat, que el fes individual, acompanyada de la persona que normalment l'ajuda, en aquest cas jo, la seva mare, a la seu de Política Lingüística.

Allà ens vam trobar que li feien el mateix examen que a qualsevol persona sense discapacitat i que no admetien les explicacions que jo li podia fer d'aclariment dels enunciats. És més: li van demanar una redacció de 40 paraules, li feien preguntes amb doble sentit, que la portaven a confusions i li van dir que quan l'àudio engegava ja no el podien aturar per repetir.

És per tot això que aquí us envio la meua queixa.

Montse Grau